

252

Ocak 2022

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

2022'DE TAKİP EDİLMESİ GEREKEN 12 KONU

İKV Uzman Kadrosu

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

www.ikv.org.tr

2022’de Takip Edilmesi Gereken 12 Konu

1) İklim Değişikliği ile Mücadele

Tüm ekosistemleri tehdit eden iklime bağlı afetlerin gölgesinde iklim değişikliğiyle mücadele, günümüzün en önemli küresel önceliklerinden birini oluşturuyor. Yıllardır ekonomik büyümeyi sağlayabilmek için çevresel zararları göz ardı eden ekonomik yaklaşımların yerini artık “sürdürülebilir kalkınma” anlayışının alması bunun önemli bir sonucu.

AB’nin en fazla üzerinde durduğu önceliklerden biri olan ve 2050 yılına kadar iklim nötr bir Avrupa hedefleyen Avrupa Yeşil Mutabakatı sürdürülebilir kalkınma politikaları arasında öncül ve iddialı konumunu hâlen devam ettiriyor. 2020 ve 2021 yıllarında iklim değişikliği ile mücadeleden döngüsel ekonomiye, enerji sistemlerinde dönüşümden sürdürülebilir ulaştırmaya, kirlilik ile mücadeleden sürdürülebilir tarıma ve hatta daha sürdürülebilir ticarete kadar birçok alanda stratejiler ortaya koyan AB, 2022 yılında da hız kesmeden bu stratejileri daha somut hâle getirmeyi amaçlıyor.

Diğer yandan, son birkaç aydır gaz, kömür ve elektrikteki olağanüstü fiyat artışı son on yılların en yüksek seviyelerine çıkararak, tüm bu kazanımları heba edebilecek bir gelişme olarak endişe ile takip ediliyor. COVID-19 krizinde küresel enerji tüketiminin azalması, fosil yakıt fiyatlarının uzun zamandır en düşük seviyelerine düşmesini sağlamıştı. Ancak, son zamanlarda küresel ekonominin yeniden büyüme eğilimine girmesi, Kuzey Yarım Küre’de uzun ve soğuk geçen kış ve beklenenden zayıf enerji tedariki, enerji fiyatlarının artmasına neden oldu. Doğal gaz fiyatlarının tarihin en yüksek seviyelerine yükselmesiyle kömüre geçiş artarken, yüksek doğal gaz ve kömür fiyatlarının da elektrik fiyatlarına yansımaları kaçınılmaz oldu. Aynı COVID-19 krizinde olduğu gibi enerji krizinin de CO2 salınımını daha pahalıya getirecek olan Yeşil Mutabakat’ın hızını kesebileceğine dair yorumlar yapılsa da AB bu krizden enerji güvenliğinin yenilenebilir enerjide yattığı dersini aldı. Komisyonun yayımladığı Enerji Fiyatlarına İlişkin Tebliğ, AB’nin orta vadeli politikasının enerji verimliliğinin artırılması, fosil yakıtlara olan bağımlılığın azaltılması ve nihai kullanıcıların temiz ve uygun maliyetli enerjiye erişiminin sağlanması üzerine kurulması gerektiğini ortaya koydu. Böylece, Yeşil Mutabakat önceliklerinin ne kadar kritik bir öneme sahip olduğu bir kez daha gözler önüne serildi. Benzer şekilde, AB dışındaki ülkelerin de artan enerji fiyatları karşısında daha iddialı iklim politikalarından vazgeçtiğine ilişkin herhangi bir emare bulunmuyor. Unutmamak gerekiyor ki, yenilenebilir enerji fiyatları, günümüzde fosil yakıtlardan çok daha ucuz hâle gelmiş durumda.

Yenilenebilir enerjinin yanında, yeşil enerjinin tanımının yapılmasında da hâlen sorunlar yaşanıyor. Öyle ki, nükleer enerji ve doğal gazın, “yatırım yapılabilir ve yeşil” bir enerji kaynağı olup olmaması, AB’yi bölen tartışmalardan biri olarak varlığını sürdürüyor. Komisyon, iklim nötrlük hedefi doğrultusunda özel yatırımların yönlendirilmesinde rehber olması amaçlanan AB Taksonomisi kapsamında nükleer ve gazın yenilenebilir enerjiye dönüşümü kolaylaştırabileceğini öngörerek bazı nükleer ve gaz aktivitelerinin de Taksonomi’ye dâhil edilmesini öneriyor. Fransa ve Polonya gibi AB üye ülkeleri bunu desteklerken, Almanya nükleer ve doğal gazın içinde bulunduğu Taksonomi’yi kabul etmeyeceğini belirtiyor. Avusturya ve Lüksemburg ise nükleer enerjinin dâhil olmasından yana. Üye ülkelerin görüşlerine açılan bu öneri, öyle görünüyor ki 2022’nin önemli tartışmalarından biri olacak.

Diğer yandan, en büyük CO2 emisyonu kaynaklarından biri olan kömür de bir süre daha varlığını devam ettirecek gibi görünüyor. Çin ve Hindistan gibi kömüre dayalı ekonomiye sahip ve küresel emisyonlarda büyük payı olan ülkelerin, COP26'da müzakereleri tıkayarak, Glasgow Paktı'ndaki "azaltılmamış kömür enerjisinin aşamalı olarak durdurulması" hükmünün "azaltılmamış kömür enerjisinin aşamalı olarak azaltılması" olarak değiştirilmesine neden olması bunu kanıtlar mahiyette. Bunun yanında Çin 2060 yılında karbon nötr olma hedefini koyarken, Hindistan 2070 yılında karbon nötrlüğe ulaşabileceğinin taahhüdünü veriyor. Yalnızca Çin ve Hindistan değil, hâlâ birçok ülke kömür üretimi ve tüketimine devam ediyor. Ancak, genel olarak bakıldığında ülkelerin sera gazı emisyonlarını azaltma konusunda anlamlı adımlar atmaya devam ettiğinin de unutulmaması gerekiyor. 7-18 Kasım 2022'de Mısır'da gerçekleşmesi planlanan COP27'ye kadar tüm ilgili aktörlerin mevcut politikalar ile olması gereken arasındaki uçurumun kapatılması için kritik adımları atması gerekiyor.

Melis Bostanoğlu, İKV Uzmanı

2) Yeni Alman Hükümetinin AB'ye ve Türkiye-AB İlişkilerine Etkileri

2021 yılının Aralık ayında göreve gelen ve üçlü koalisyondan oluşan yeni Alman hükümeti hem AB hem de Türkiye'nin AB ile ilişkileri açısından büyük önem arz ediyor. Almanya ve Türkiye arasında birçok konuda siyasi görüş ayrılıklarının devam etmesi, 2022 yılında ilişkilerin zorlu geçeceğinin sinyallerini veriyor. Son yıllarda iki ülke arasında yaşanan gerilimler ilişkilerde hasara ve güven sorunlarına sebebiyet verdi. İki ülke arasındaki iş birliği daha çok 18 Mart Göç Mutabakatı, Afganistan, Suriye ve Libya gibi uluslararası konularla sınırlı kalmış durumda. Bu sebeplerden ötürü Almanya ve AB, Türkiye'yi komşusu ve bir stratejik ortak olarak görüyor. Gümrük Birliği'nin güncellenmesi konusunda da Türkiye'den siyasi bir adım gelmediği sürece herhangi bir gelişme yaşanması zor görünüyor.

Almanya Türkiye'nin en önde gelen ticaret ortakları arasında ilk sırada yer alıyor. Özellikle otomotiv, kimya ve beyaz eşya gibi sektörlerde Türk sanayinin tedarik zincirlerinde önemli bir konumu bulunuyor. Yeni dönemin en önemli konularından biri de Türkiye'nin bu tedarik zincirlerindeki yerinin korunması ve ilerletilmesi olacak. Almanya'da yeni hükümetin de önceliği olan dijitalleşme ve Yeşil Mutabakat konuları Türkiye ve AB ile ilişkiler gündeminde de önemli yer alacak. Türkiye'nin Avrupa ve özellikle Almanya tedarik zincirlerindeki konumunun devamlılığı açısından dijital ve yeşil gündemlere uyumun sağlanması gerekli. Dolayısıyla yeni dönemde Türkiye ve Almanya ilişkilerinin bu ikili gündem üzerinden de gelişmesi öngörülebilir.

Yeni Alman hükümetinin AB'ye olası etkileri de merakla bekleniyor. Merkel döneminde de AB içerisinde tartışmalı olan Kuzey Akım 2 projesinin geleceği, Polonya ve Macaristan gibi üye ülkelerin hukukun üstünlüğünü ihlal etmeye devam etmeleri halinde daha sert bir tutum izlenip izlenmeyeceği, Fransa seçimleri sonrası Almanya-Fransa ekseninin nasıl şekilleneceği, nükleer enerjiye yaklaşımın sertleşip sertleşmeyeceği bu yıl içerisinde görülebilecek.

Almanya aynı zamanda 1 Ocak 2022 itibarıyla üçüncü kez G7 başkanlığını devraldı. Almanya'nın yanı sıra ABD, Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Japonya ve Kanada'nın yer aldığı,

aynı zamanda AB'nin de tüm toplantılarına katıldığı G7 için iklimin korunması, COVID-19 salgınıyla mücadele ve temelde uluslararası iş birliği öncelik olarak belirlendi. Başbakan Olaf Scholz, Almanya'nın dönem başkanlığını bu devletler grubunun öncü rol üstlenmesi için kullanılacağını, iklim üzerinden sıfır etki ve adil bir dünya için öncülük hedefleri belirlendiğini belirtirken, Dışişleri Bakanı Annalena Baerbock da, iklim krizi, COVID-19 salgını ve "demokrasilerin direnme gücü" mesajını verdi.

Zafer Can Dartan, İKV Uzman Yardımcısı

3) Fransa Seçimleri ve AB Dönem Başkanlığı

1 Ocak 2022 tarihinde AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nın Fransa tarafından devralınması, üç nedenden dolayı dikkat çekiyor. Birincisi, Avrupa yanlısı (europhile) Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Avrupa konusunda cesur fikirlere ve hedeflere sahip ve Fransa'nın Dönem Başkanlığı Macron'un fikirlerini genişletmesine ve uygulamasına zemin kazandırıyor. İkincisi, Fransa AB üyelerinin ekonomilerini ciddi şekilde hırpalayan ve yeni varyantlarla daha çok baskı yapan salgın döneminde bu fikirleri hayata geçirmeye çalışacak. Son olarak da Fransa, 10-24 Nisan 2022'de gerçekleşecek cumhurbaşkanlığı seçimleri döneminde bu görevini yürütecek.

Avrupa'nın stratejik egemenliği hedefi, Fransa AB Konseyi Başkanlığı programında öne çıkarken savunma ve teknoloji alanlarında özerk olması ve sınır güvenliği alanlarında güçlü hale gelmesi önceliklerine odaklanılıyor. Macron, Fransa'nın AB Konsey Başkanlığı süresince

- Dijital platformların düzenlenmesi ve hesap verilebilirliği,
- Avrupa yatırımının ve büyümenin finanse edilmesi için AB mali düzenlemelerinde- Maastricht kriterlerinde- genel bir revizyon,
- AB genelinde asgari ücret,
- Göçün kontrolü,
- Afrika ile daha fazla iş birliği,
- Sınırdaki karbon düzenlenmesi

konularının Avrupa için dönüm noktası olacağını açıklaması, hırslı bir Fransa Dönem Başkanlığı'na işaret ediyor. Fransa'nın COVID-19 ve varyantlarının gölgesi altında kalabilecek bu iddialı gündemi ise Avrupa entegrasyonunun motoru olma hedefini paylaştığı ve Merkel'den sonra yeni bir lidere sahip olan Almanya'nın desteğine de oldukça bağlı. Yeni kurulan Alman hükümeti ise Avrupa'yı güçlendirmek ve gelecekteki zorluklara ayak uydurabilmek için birlikte çalışmaya hazır olduğunu belirtti. Ancak daha ılımlı bir profil ortaya koyan yeni Şansölye Scholz ve iddialı olan Macron arasında Avrupa meseleleriyle ilgili bir stil çatışmasının da yaşanması bekleniyor.

2017'deki Fransa Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Avrupa yanlısı görüşlerini siyasi kampanyasının önemli bir parçası haline getiren Macron'un, Fransa'daki 2022 seçimlerinde bu yaklaşımını sürdürmesi bekleniyor. Macron'un ulusal seçimlerde aday olması halinde ise AB Konseyi Başkanlığı sembolik liderliğini kullanıp kullanmayacağı merak ediliyor. Paris'te yaptığı ulusal yılbaşı konuşmasında yeniden cumhurbaşkanı seçilebilmek için seçim kampanyasına hizmet edebilecek iddialı bir AB Konsey Başkanlığı-Fransa gündemini açıklayan Macron, halihazırda, ülke içinde gerçekleştirilen seçim anketlerinde yarışı önde götürüyor. AB Konseyi Başkanlığı, Macron'a Fransız seçmenin dikkatini ve oyunu çekecek yeni önerilerini ve fikirlerini masaya getirmesi için önemli bir platform sunacaktır.

Her hâlükârda Macron'un, AB Konseyi Başkanlığı süresince seçim kampanyasını bıçak sırtında yürüteceği kesin. Çünkü aşırı sağcı figürler Marine Le Pen (Rassemblement National) ve Eric Zemmour, muhafazakâr Valérie Pécresse (Les Républicains) gibi Avrupa şüpheci (eurosceptic) adaylar; AB Konsey Başkanlığı Programı'nda olası başarısızlıklar üzerinden siyaset yapma fırsatını kaçırmayacaklardır. Tüm bunlar dikkate alındığında Avrupa'nın büyüme hedeflerinin, COVID-19 sonrası Avrupa'nın ihtiyaçlarının ve Avrupa güvenlik ve savunmasını şekillendireceği düşünülen Stratejik Pusula'nın görüşüleceği 24-25 Mart AB Liderler Zirvesi'nin önemi ortaya çıkıyor.

Sema Nur Yeni Yıldız, İKV Uzman Yardımcısı

4) AB ile Birleşik Krallık İlişkileri

2022 yılına girerken, Birleşik Krallık (BK) ile AB arasındaki ilişkilerin oldukça zorlu süreçlerden geçmeye devam edeceği öngörülebilir. İki taraf arasında 660 milyar sterlin tutarında bir ticareti yönetecek olan Ticaret ve İşbirliği Anlaşması ve Kuzey İrlanda Protokolünden oluşan AB'den Ayrılma Anlaşması 24 Aralık 2020 tarihinde imzalanmıştı. 2021 yılı boyunca artan gümrük formaliteleri nedeniyle ticarete ve tedarik zincirlerinde yaşanan sorun ve gecikmeler, teknik sorunlar ve hepsinden önemlisi Kuzey İrlanda Protokolü ile ilgili anlaşmazlıklar AB-BK ilişkilerinin Brexit sonrasında da sorunsuz geçmeyeceğini ortaya koydu. Bölgede ekonomik ve siyasi istikrarın sürdürülebilmesi gerekçesiyle BK'nın Kuzey İrlanda Protokolü'nde yapmak istediği değişiklikler ve gerektiği takdirde taraflara Anlaşma'nın bazı maddelerini geçici olarak askıya alma hakkı veren 16'ncı Madde'nin işletilmesi tehdidi ile BK hükümetinin imzaladığı uluslararası anlaşmadan doğan yasal yükümlülüklerine ilişkin aldıkları tavır güven ve itibar kaybına uğramasına neden oldu. BK'nın ilettiği istekleri kabul etmeyip AB'nin Protokol'le ilgili sorunlara somut ve pragmatik alternatif çözümler önermesi ile başlayan yeni müzakere sürecine 17 Aralık 2021 tarihinde yapılan yılın son toplantısıyla ara verilmesinin hemen ertesinde tüm bu sürece kişiliği ile damgasını vuran Birleşik Krallık'ın Brexit Bakanı ve Başmüzakereci Lord David Frost'un Johnson hükümetindeki görevinden istifa etmesi ile Brexit bir kere daha BK'nın Noel gündemindeki yerini almış oldu.

İstifadan bir gün sonra Dışişleri Bakanı Liz Truss'un Frost'un yerine atanması ve kendi dış ilişkiler görevlerine ek olarak onun tüm görev ve yetkilerini devralması ile aynı zamanda Brexit ilk olarak Dışişleri Bakanlığı bünyesine dahil edildi. Boris Johnson'dan sonra Muhafazakâr Parti liderliği için adı geçen adaylardan biri olan Liz Truss'un bir yandan parti içi

dinamikleri gözetmek zorunda olması diğer yandan da AB ile anlaşarak ilişkilerin bir ticaret savaşı noktasına varmasını önlemesi gerekiyor. Bu dengeyi tutturmak için izleyeceği politikanın Brexit'in geleceğini ne yönde etkileyeceği 2022 yılında yakından izlenmesi gereken gelişmelerin başında geliyor. 2022 yılının ilk günlerinde 16. Madde'yi işletmek konusunda 'istekli' olduğu yönündeki açıklamasının AB tarafından 'etkileyici' bulunmaması Liz Truss'ın, Ocak ayı içinde yapılacak ilk görüşmelerden başlayarak yeni yılda sürmesi beklenen müzakerelerde daha yaratıcı ve yapıcı bir yaklaşım benimsemesi gereğini açıkça ortaya koyuyor. Liz Truss liderliğinde bu tür bir yaklaşımla yürütülecek bir müzakere sürecinin herşeyden önce BK'nın AB nezdinde güven tazelenmesi ve dolayısıyla taraflar arasında Protokol dışında da Fransa ile sorun yaratan balıkçılık kotaları ile mali hizmetler konuları ve salgınla mücadele, uluslararası güvenlik ve iklim değişikliği ile mücadele gibi ortak sorunların çözüme ulaştırılması açısından önemi büyük. Tabii bu arada Boris Johnson'ın soruşturmalar nedeniyle Başbakanlığının ve Muhafazakâr Parti liderliğinin tehlikeye girmesi ile ortaya çıkabilecek gelişmeler, İskoçya'nın BK'tan ayrılmak için referanduma gidip gitmeyeceği, Kuzey İrlanda'daki Demokratik Birlik Partisi'nin alacağı tavır ve İrlanda ile çıkabilecek sorunlar da yine 2022'de AB-BK ilişkilerini etkileyebilecek konular arasında yer alıyor.

Şehnaz Dölen, İKV Kıdemli Uzmanı

5) Rusya-Ukrayna Gerilimi ve Avrupa Güvenlik Mimarisi

2021 yılının sonuna yaklaşırken, Kırım'ın gayrihukuki ilhakı ve Donbas bölgesinde yaşanan çatışmalarla derinleşen Ukrayna krizi, Rusya'nın Ukrayna sınırına askeri yığınak yapmasıyla yeniden alevlendi. Rusya'nın nisan ayında yaptığı gibi bölgeye askeri sevkiyatını yoğun şekilde artırması, Batı'da Kremlin'in Ukrayna'yı işgal hazırlığında olduğu yönündeki endişeleri artırdı. NATO'nun, geleneksel nüfuz alanı olarak tanımladığı bölgeye doğru genişlemesinden uzun zamandır rahatsızlık duyan Moskova, İttifak'ın doğruya doğru genişlemeyi ve komşu ülkelere silah sistemleri konuşlandırmayı durduracağına yönelik hukuken bağlayıcı bir dizi güvence verilmesini talep ediyor. Rusya'nın taleplerinin çoğu, ABD ve NATO açısından kabul edilemez nitelikte.

Rusya'nın 100 binden fazla asker konuşlandığı Ukrayna sınırında sıcak çatışma ihtimali uluslararası gündemdeki yerini korurken, tansiyonu düşürmek üzere diplomatik girişimler hız kesmeden devam ediyor. ABD ve NATO, gerilimin azaltılması için diplomatik çabaları desteklemekle birlikte, Rusya'nın Ukrayna'ya olası bir saldırıda bulunması halinde bunun ciddi sonuçları ve ağır bir bedeli olacağı uyarısında bulunuyor. Ocak ayının ikinci haftasında Cenevre'de gerçekleşen -AB'nin masadaki yokluğunun dikkat çektiği- Rusya-ABD görüşmelerinde kayda değer mesafe alınamaması üzerine uluslararası kamuoyunun dikkati, 12 Ocak 2022 tarihinde toplanacak NATO-Rusya Konseyi'ne çevrilmiş durumda. Temmuz 2019'dan bu yana ilk kez gerçekleşecek NATO-Rusya Konseyi toplantısını, 13 Ocak'ta Viyana'da AGİT çerçevesinde gerçekleşecek görüşmeler takip edecek.

Batı'yı güvenlik endişelerini göz ardı etmekle suçlayan Kremlin, iyi senaryoda Batı'dan alacağı bazı güvenceler karşılığında tansiyonu düşürmeye razı gelebilir. İçerdiği yüksek maliyetler nedeniyle esasında Kremlin'in, Ukrayna'yı işgal etmek gibi planının olmadığı ve durumu, NATO tarafından çevrelenmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirmek için araçsallaştırdığı

düşünüyor. Ocak ayının ikinci haftasındaki diplomasi maratonundan çıkacak sonuç, Avrupa güvenlik mimarisinin geleceği için belirleyici önemde olacak.

Karadeniz Havzası'nda komşu olduğu ve bölgenin güvenliğini sarsacak boyutlara ulaşma ihtimali bulunan Ukrayna ve Rusya arasındaki gerilim, Türkiye'yi de yakından ilgilendiriyor. Gerilimin düşürülmesi için diplomatik girişimleri destekleyen Ankara, Kiev-Moskova hattında arabuluculuk yapabileceğinin sinyallerini vermişti. Ukrayna tarafının Türkiye'nin böyle bir rol üstlenmesine nispeten olumlu yaklaşabileceği düşünülse de Ukrayna'nın, Donbas bölgesinde Türk İHA/SİHA'larını kullanmasından rahatsızlık duyan Moskova'nın buna sıcak bakmadığı biliniyor. Batı ile Rusya arasında ipler gerilirken, Türkiye'nin bugüne dek sürdürdüğü denge politikasının bu süreçte nasıl şekilleneceği de merak konusu. Rusya-Ukrayna gerilimi bağlamındaki diplomatik çabalar sürerken, 2022'nin ilk günlerinde uluslararası kamuoyunun dikkati, post-Sovyet coğrafyasındaki bir diğer ülkeye, yakıt fiyatları zammı nedeniyle çıkan protestoların çatışmaya dönüştüğü Kazakistan'a çevrildi. Kazakistan'da durumun, Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev'in talebi üzerine Rusya'nın öncülüğündeki Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü'nün "barış gücü" adı altında asker göndermesi sonucu kontrol altına alınması, Rusya'nın ülkedeki askeri varlığının kısa vadeli olup olmayacağı sorusunu da beraberinde getirdi. Bazı uzmanlar, etnik Rus nüfusun ve Rusya'ya ait üslerin varlığına dikkat çekerek olası bir müdahaleye karşı uyarıyor ve Kremlin'in daha önce Gürcistan ve Karabağ'da olduğu gibi bu durumu bölgedeki siyasi ve askeri nüfuzunu pekiştirmek için kullanabileceğini ifade ediyorlar. Tokayev barış gücü askerlerinin ülkeden çekileceğini duyursa da, Kremlin'in geleneksel nüfuz alanındaki kırılma noktaları ve krizleri kendi jeopolitik ajandasını ilerletmek amacıyla kullanma konusundaki sicili göz önünde bulundurulduğunda bu adımın pratikte karşılık bulup bulmayacağını bekleyip görmek gerekecek.

Yeliz Şahin, İKV Kıdemli Uzmanı

6) Macaristan Seçimleri

Nisan 2022'de Macaristan'da gerçekleştirilecek genel seçimler büyük bir siyasi rekabete sahne olacak. 2010 yılında başbakan olarak seçildiğinden beri iktidarını koruyan Viktor Orbán ilk defa kendisine karşı birleşmiş bir muhalefet ile karşı karşıya. Viktor Orbán'a karşı ittifak yapma kararı alan 6 muhalefet partisi Orbán karşısında yarışacak adayı belirlemek için oldukça demokratik bir yöntemle başvurdu ve eylül ve ekim aylarında gerçekleşen iki turlu ön seçim neticesinde Herkesin Macaristan'ı Hareketi adayı Peter Márki-Zay sandıktan muhalefetin başbakan adayı olarak çıkmayı başardı. Politico'da yayımlanan Aralık 2021 anketine göre seçimlerde karşı karşıya gelecek iki rakibin oy oranları birbirine çok yakın. Macaristan seçimlerinin AB-Macaristan ilişkilerinin seyrini değiştirme potansiyeli çok yüksek. Nitekim Viktor Orbán ve partisi FIDESZ (Macar Yurttaş Birliği) 2010'da gerçekleşen genel seçimleri merkez sağ-liberal demokrat siyasi program çerçevesinde büyük bir farkla kazanmış ancak Viktor Orbán hükümetinin politikaları kısa bir süre içerisinde merkez sağdan aşırı sağa kaymıştı. Macaristan'daki bu değişim Birlik tarafından sürekli eleştirilmiş, Vitor Orbán'ın attığı adımlar ve söylemler AB'nin temel değerlerine aykırı olarak görülmüş ve nihayetinde süreç Avrupa Komisyonunun Kasım 2020'de yolsuzluk ve hukuk devleti ilkesinin ihlal edildiği gerekçesiyle Macaristan'a yapılan mali desteğin kesilmesinin önünü açacak incelemeyi

geçen yılın en tartışmalı ancak sonuçlandırılmamış konularından biri de DTÖ’de Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS) kapsamında ilaç şirketlerinin COVID-19 aşılarının patentlerinden kamu sağlığı lehine feragat edip etmemelerine ilişkin. 2021 yılında bu konuda ilerleme kaydedilememesine rağmen ilaç şirketleri ve bu konuda isteksiz davranan Batılı ülkelerin uluslararası kamuoyu tarafından uygulanan baskılar karşısında tavırlarında bir değişiklik olup olmayacağı da takip edilmesi gereken konular arasında.

AB özelinde ise 2021 yılı Avrupa Sağlık Birliği hedefine doğru çok fazla adım atıldığı bir yıl oldu. COVID-19 salgınının tetikleme ile birlikte hızlanan sağlıkta dijitalleşme, inovasyon ve yapay zekanın kullanımına ilişkin atılacak adımlar, Avrupa İlaç Stratejisi’nin gözden geçirilmesi, Dijital Hizmetler Yasası ve Dijital Piyasalar Yasası ile ilgili gelişmeler, Avrupa Hastalıkları Önleme ve Kontrol Merkezi’nin (ECDC) ve Avrupa İlaç Ajansı’nın (EMA) güçlendirilmesi ve yetki ve sorumluluk alanlarının artırılması, salgınlara hazırlıklılık için oluşturulan HERA ile ilgili gelişmeler, sağlık alanında veri toplama ile ilgili kişisel gizlilik ve güvenlik sorunları ve düzenleme çabaları 2022 yılının izlenmesi gereken konuları arasında yer alıyor.

Şehnaz Dölen, İKV Kıdemli Uzmanı

8) Dijital Dünya

Avrupa Komisyonu Aralık 2020’de dijital platformların yadsınamaz gücü ve bu alanın yıkıcı etkilerine karşı AB’nin düzenleyici bir güç olabilmesi için Dijital Hizmetler Yasası (Digital Services Act-DSA) ve Dijital Pazarlar Yasası (Digital Markets Act- DMA) taslaklarını sundu. DSA taslağı, çevrimiçi dezenformasyon, yanıltıcı reklamlar, nefret söylemi ve yasadışı içerikle mücadele etmek için kapsamlı bir yasa olarak tasarlandı. Ayrıca DSA kapsamında dijital alanda temel hakları koruyarak kullanıcılar ve şirketler için daha güvenli bir dijital ortamın yaratılmasına odaklanılıyor. DMA önerisi ise çok uluslu teknoloji şirketlerinin dijital alanda kontrolünü azaltmaya ve bu şirketlerin güçlü konumlarını kötüye kullanmalarını önlenemesinin yolunu açıyor. DMA kısaca dijital platformların tüketicilere ve işletmelere haksız koşulların ve rekabetin dayatılmasının Bu iki yasanın, Avrupa’nın dijital alanda lider ve düzenleyici bir güç olmasıyla ilgili önceliklerini açıklayan Fransa’nın AB Konseyi Dönem Başkanlığı süresinde, üye ülkeler ve AB kurumları arasındaki müzakerelerini tamamlanmasının ardından yürürlüğe girmesi bekleniyor.

Dijital alanda platform egemenliği bulunan ABD ile dijital bir güç olmak isteyen AB, dijital platformların hesap verilebilirliği, ekonomik rekabet gücü ve dijital alanda güvenlik gibi üç acil konuda teknoloji politikaları bağlamında birlikte çalışmayı planlıyor. Bu transatlantik iş birliği ise her alanda olduğu gibi dijital alanda da kontrolü artan Çin’e bir yanıt olarak görülüyor. 2021 yılında kurulan AB-ABD Ticaret ve Teknoloji Konseyi ile kazan-kazan mantığıyla dijital alanda transatlantik çözümler için iş birliği yapılacaktır. Ancak ABD’nin, Avrupa’nın Huawei gibi Çin firmalarının altyapısına olan bağımlılığıyla ilgili endişesi ve dijital pazarda ihracat kontrolleri gibi meseleler henüz çözülmedi. Ayrıca AB, kendi teknoloji/dijital endüstrisini geliştirmek için “dijital egemenlik” stratejisini ortaya atarken ABD, AB’nin bu tavrına henüz yanıt vermedi.

Sema Nur Yeniöldiz, İKV Uzman Yardımcısı

9) 8 Kasım 2022 ABD Ara Seçimleri

8 Kasım'da gerçekleştirilecek ABD ara seçimleri, yalnızca ABD iç siyasetinin geleceği için değil uluslararası politikadaki yansımaları açısından da dikkatle takip edilecek. Öyle ki Cumhuriyetçilerin Temsilciler Meclisi'nde ve Senato'da çoğunluk haline gelip kurumların kontrolünü ele alma ihtimali oldukça güçlü görünüyor. Time dergisinin 2022 yılındaki küresel risklerden biri olarak nitelendirdiği bu durum gerçekleşirse, başta ABD iç siyaseti olmak üzere uluslararası politika açısından da önemli sonuçlara sebep olabilecektir.

Seçimlerde Cumhuriyetçi Parti'nin muhtemel galibiyetinin iç politikada ne anlama geleceği ile ilgili çok çeşitli tartışmalar yürütülüyor. En büyük muhtemel etkilerden biri 2020 yılındaki başkanlık seçimlerine dair olacak gibi duruyor. Cumhuriyetçilerin muhtemel bir zaferi, 2020 seçimlerinin şaibeli olduğuna dair söylemlerini güçlendirmek için kullanacaklarına kesin gözüyle bakılıyor. Cumhuriyetçi Parti'nin, Demokrat Partili Başkan Joe Biden'ı görevden almayı (impeachment) gündemine alma seçeneği dahi konuşuluyor. Bunun tartışılmaya başlanması durumunda dahi iç siyasetteki tansiyon artabilecek ve ABD kurumlarına yönelik kamu güveni büyük darbe alacaktır.

Cumhuriyetçilerin ara seçim zaferinin ABD'nin iki kutuplu siyasi güç mücadelesi üzerindeki sonuçlarından ziyade en önemli etkileri ve sonuçları elbette eski ABD Başkanı Donald J. Trump özelinde olacaktır. Kongre baskını lekesini üzerinden atmaya çalışan Donald J. Trump, geri döneceğinin ve 2024 seçimlerinde yeniden aday olacağını sinyallerini güçlü bir şekilde veriyor. Cumhuriyetçilerin Temsilciler Meclisi ve Senato'da güçlenmesi, Donald J. Trump'ın da başkanlık yarışında öne çıkmasına ve rüzgârı arkasına almasına yol açabilecek. Her ne kadar araştırmalar Cumhuriyetçi seçmenin çoğunluğunun Donald J. Trump'ın seçimde aday olmasını değil, rol oynamasını istediğini ortaya koysa da Trump'ın belirli kesimlerde hala ciddi desteğe sahip olduğu biliniyor.

Cumhuriyetçilerin Temsilciler Meclisi ile Senato'da çoğunluğu ele geçirmesinin şüphesiz uluslararası siyasette de yansımaları olacaktır. İç politikadaki tartışmaların ve siyasi mücadelenin artması, Vaşington'ın son yıllarda zaten yükselmekte olan uluslararası sorunlara müdahil olma konusundaki isteksizliğini artıracak ve Biden yönetiminin içeriye dönmesine sebep olabilecektir. Bu durum her ne kadar yeni soğuk savaş olarak nitelendirilen ABD-Çin gerginliğinin bir süre azalmasına katkı sağlayacak olsa da ABD'nin bırakacağı jeopolitik boşluklar üzerinde orta büyüklükteki güçlerin mücadelesi daha sert bir hale gelebilir. Ayrıca 2020 seçimlerinden sonra Biden yönetiminin göreve başlamasıyla Türkiye dahil olmak üzere çeşitli ülkelerin "yeniden mevzilenme" süreçleri içine girdiği ve dış politikalarında yumuşamaya ve iş birliğine yönelik adımlar atmaya başladığı görülmüştü. Haliyle 8 Kasım'daki muhtemel Cumhuriyetçi zaferinin söz konusu süreçleri nasıl etkileyeceği ya da akamete uğratıp uğratmayacağı da izlenecektir.

Oğuz Güngörmez, İKV Uzmanı

10) Trans Pasifik İlişkilerin Geleceği

Asya-Pasifik bölgesi son zamanlarda geliştirilen askeri teknolojiler, bölge ülkelerinin savunma harcamalarındaki artışlar ve bölgede kurulan yeni ittifaklar çerçevesinde hızla küresel jeopolitik odağın merkezine yerleşti. Asya-Pasifik'teki en dikkat çekici aktör olan Çin, ABD'den sonra dünyanın en büyük 2'nci ekonomisi konumunda ve askeri alanda ABD ile rekabet edebilecek güce ulaşmış durumda. Çin'in çok fazla güçlenmesi, bölge ülkeleri arasında bir güvensizlik ortamı yarattığı gibi bölge ülkelerinin de ABD öncülüğünde silahlanmaları ve ittifaklar içerisine girmeleri Çin açısından bir güvensizlik durumu yaratıyor. Nitekim bütün bunların sonucunda bölge ABD ve Çin arasında yaşanan büyük güç mücadelesinin merkezi konumuna gelmiş halde.

2021 yılında Asya-Pasifik'te yaşanan gelişmeler 2022'nin de bölge açısından çok hareketli olacağını sinyali verdi. Nitekim 15 Eylül 2021 tarihinde Birleşik Krallık, ABD ve Avustralya arasında bir güvenlik anlaşması imzalandı ve bölgedeki güç dengesini değiştirme potansiyeli büyük olan AUKUS Paktı oluşturuldu. Bu Pakt çerçevesinde Çin'in Asya'da ve Pasifik Okyanusu'nda artan etkisine karşı koyulması ve Avustralya'ya nükleer enerjiyle çalışan denizaltıların temin edilmesi amaçlanıyor. Ayrıca 24 Eylül 2021'de Washington'da, 2007'de ABD, Avustralya, Hindistan ve Japonya tarafından bir diyalog forumu olarak başlatılan ancak uzun bir süre aktif bir rol sergilemeyen QUAD ittifakının ilk yüz yüze buluşması gerçekleştirildi.

Bütün bu gelişmelere karşı Çin'in bir geri adım atması beklenmiyor. Aksine Çin ekonomik ve askeri anlamdaki gelişimini sürdürecektir politikalar izlemeye devam ediyor. Nitekim 1 Ocak 2022'de yürürlüğe giren ve dünyanın en büyük serbest ticaret anlaşması olarak bilinen Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP) Anlaşması içerisinde Çin başta olmak üzere 14 Asya-Pasifik ülkesi de yer alıyor ve anlaşma ABD ve AB'yi kapsamıyor. Ayrıca Asya-Pasifik'in son 10 yılda en fazla silahlanmanın yaşandığı bölge olduğu düşünüldüğünde bölge ülkelerinin askeri harcamalarının 2022 yılında da artarak devam etmesi bekleniyor. Nitekim Çin, Çin Halk Kurtuluş Ordusunu modernleştirmeye ve geliştirmeye devam ediyor, Japonya ve Vietnam gibi bölge ülkeleri de ABD öncülüğünde Çin'e karşı askeri kapasitelerini arttırıyor. Bütün bunlardan dolayı Asya-Pasifik'te ABD ve Çin arasındaki güç mücadelesinin hem ekonomik hem de askeri anlamda 2022'de de devam etmesi bekleniyor.

2022'de Asya-Pasifik'te daha etkili bir rol sergilemesi beklenen aktörlerden bir tanesi de Rusya. Rusya da Çin gibi AUKUS Paktı başta olmak üzere bölgedeki bloklaşmaları bir güvenlik tehdidi olarak görüyor. 2021 yılında Rusya-Batı gerilimi Rusya'nın Ukrayna sınırlarına 2 kez askeri yığınak yapması sonucunda Ukrayna üzerinde yoğunlaşmıştı. Ancak Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, bütün gözler Ukrayna sınırı üzerindeyken 6 Aralık 2021'de Hindistan'a resmi bir ziyaret gerçekleştirdi ve Rusya'nın önümüzdeki dönemde Asya-Pasifik'te daha etkin bir rol oynayacağını sinyali verdi.

Ahmet Emre Usta, İKV Uzman Yardımcısı

11) Küresel Ekonomi ve G20 Endonezya Başkanlığı

2022 yılında küresel ekonomi ile ilgili takip edilecek en önemli konulardan biri enflasyonla mücadele olacak. COVID-19 salgınına hazırlıksız yakalanan devletler salgının etkilerinden kurtulmak ve artan sağlık giderlerini karşılamak için para basma yoluna gitmişlerdi. Bu durum tüm ülkelerin uzun yıllardır görmedikleri oranlarda enflasyonla yüzleşmelerine sebep oldu. Bu sebeple merkez bankaları sıkılaştırma adımları atarken enerjiden gıdaya birçok sektör enflasyonun baskısını hisseder hale geldi. ABD Merkez Bankası'nın (FED) varlık alımlarını azaltmayı ve 2022'de üç faiz artırımını yapmayı planladığını açıklaması, doların yıl içinde güçlenmeye devam edeceği şeklinde yorumlanıyor. Salgınla bağlantılı olarak enerji ve gıda fiyatlarının hızlı yükselişi de küresel enflasyonun tahmin edilenden daha uzun süre yüksek seyredeceği yorumlarının yapılmasına sebep oluyor. Bunların yanı sıra salgının yaz aylarında salgın olmaktan çıkacağı beklentisinin gerçekleşmesi durumunda ise küresel ekonomilerdeki toparlanmanın çok daha hızlı seyredeceği ve tedarik zincirinde yaşanan sorunların hızla çözülebileceği bu noktada ifade edilmeli.

Bir diğer takip edilecek olan konu 2022 yılında G-20 dönem başkanlığını yapacak olan Endonezya olacak. 30-31 Ekim tarihlerinde Bali'de düzenlenecek olan G-20 Zirvesi'ne kadar başkanlığı sürdüreceği Endonezya, Küresel Sağlık Mimarisi, Dijital Dönüşüm, Sürdürülebilir Enerjiye Geçiş gibi çeşitli öncelik alanları belirlemiş durumda. Bunların yanı sıra küresel güçlerin ticaret savaşları, iklim değişikliği, adaletsiz gelir dağılımı, yükselen milliyetçilik gibi konularda da atacağı adımların ve mevcut uluslararası sorunlarla ilgili belirleyecekleri pozisyonların dikkatle takip edilmesi gerekiyor.

Son olarak 2022 yılında yakından izlenecek bir diğer konu ise kripto paralar olmaya devam edecek. Çin'in kripto paraları yasaklama kararından sonra Hindistan'ın benzer adımları atacağı sinyali kripto paraların geleceğiyle ilgili soru işaretleri oluşturmuştu. Fakat ABD başta olmak üzere çeşitli ülkelerin kripto paralarla ilgili yasal bir mevzuat oluşturmaya yönelik çalışma yürütmesi, kripto paraların tanınacağı ve uluslararası ödeme aracı olarak kabul edileceği yönünde bir algı oluşturdu. Haliyle 2022 yılı mevcut tartışmaların nereye evrileceği, yasal düzenleme süreçlerinin nasıl şekilleneceği ve merkez bankalarının sıkı para politikalarından kripto paraların nasıl etkileneceğinin takip edileceği bir yıl olacak.

Oğuz Güngörmez, İKV Uzmanı

12) Avrupa'nın Geleceği Konferansı'nın Çıktıları

AP, Avrupa Komisyonu ve AB Konseyi'nin, Avrupalı vatandaşları dinleyerek gündelik hususları tartışmak için oluşturduğu Avrupa'nın Geleceği Konferansı (AGK), Avrupa Günü olarak kutlanan 9 Mayıs 2021'de hayata geçen bir fikir oldu. Avrupa vatandaşlarının zorluklarını ve önceliklerini tartışarak, bu zorlukları çözmeye ve anlamaya çalışmak için başlatılmış olan AGK, 2022 baharına kadar oluşturulacak çıktılarıyla Birliğin geleceğine rehberlik edecek.

Konferansın bileşenleri vatandaşların fikirlerini paylaşmaları ve çevrimiçi gönderiler iletmelerini sağlayan çok dilli dijital platform, ulusal, bölgesel ve yerel makamların dışında insanlar ve kurumlar tarafından düzenlenen etkinlikler, Avrupa Vatandaş Panelleri ve bu panellerden gelen tavsiyeleri tartışmak için oluşturulmuş Konferans Genel Kurulları'ndan oluşuyor. 27 Üye Devlet içerisinde seçilmiş 200 vatandaşın katılımıyla i. daha güçlü

ekonomi, sosyal adalet, gençlik, spor, kültür, eğitim ve dijital dönüşüm, ii. Avrupa demokrasisi, hukukun üstünlüğü ve güvenlik, iii. iklim değişikliği, çevre ve sağlık, iv. dünyada AB ve göç konularında olarak Avrupa Vatandaş Panelleri düzenlendi.

AGK'nin önemli çıktıları

- Yeni endüstriyel stratejilere yönelik geleceğe hazır döngüsel ekonomi planı oluşturmak,
- Küçük işletmelere daha çok destek verilerek büyük yenilikçiler olmasını sağlamak,
- Kırsal alanları korumak ve bu bölgelerin geleceğine yatırım yapmak,
- Avrupa'nın gençlerini yaşam boyu desteklemek ve yoksullukla mücadele için daha fazlasını gerçekleştirmek,
- Avrupa'nın rekabet gücünü geliştirmek için öncelikle insana yatırım yapmak,
- Batı Balkanlar'ın Avrupa perspektifini yeniden düzenlemek olarak belirlendi.

Komisyon Başkanı von der Leyen, Avrupa'nın Geleceği Konferansı'na yönelik olarak, "İnsanların tüm politikalarımızın tam merkezinde yer almaları gerekiyor. Bu nedenle dileğim, tüm Avrupalıların Avrupa'nın Geleceği Konferansı'na aktif olarak katkıda bulunmaları ve AB'nin önceliklerinin belirlenmesinde öncü bir rol oynamalarıdır. Birliğimizin geleceğini ancak birlikte inşa edebiliriz." demişti. 2022 vatandaşlarının katkılarından yola çıkarak oluşturulan AGK'nin sonuçları doğrultusunda Birliğin nasıl politikalarını şekillendireceğini göreceğimiz bir yıl olacak.

Nagehan Nur Uysal, İKV Uzman Yardımcısı